

**VATROSLAV
KULIŠ**

**GALERIJA
FORUM**

CENTAR ZA KULTURU
I INFORMACIJE ZAGREBA
TESLINA 16, tel. 421-144

Izdavač
Published by
GALERIJA FORUM
KULTURNO
INFORMATIVNI
CENTAR ZAGREB
Teslina 16, 421-144

Za izdavača
For the publisher
SUNČANA KUNEJ

Urednik kataloga
Catalogue editor
VIŠNJA KNEZOVIĆ

Predgovor
Preface
IGOR ZIDIĆ

Grafički urednik
Graphical super vision
IVICA STANČIN

Fotografije
Photographies
MITJA KOMAN
NINO VRANIĆ
VLADO RADOŠ

Likovni postav
Arrangement of exhibits
VATROSLAV KULIŠ
IGOR ZIDIĆ

Plakat
Poster design
IVICA STANČIN

Tisak plakata
Printing of posters
ŽELIMIR BAKOVIĆ

Tehnički postav izložbe
Technical layout
ŽELIMIR MARTINJAK

Tisak
Printed by
VJESNIK – AGENCIJA ZA MARKETING

Naklada
Edition
500

VATROSLAV KULIŠ

PREDGOVOR VATRI

U osnovi je slikareva (muškog) imena jedna imenica ženskog roda: **vatra**. (Tako da uz očinske — ne samo genetski stvarno, nego i simbolično — prebivaju i materinski kromosomi.) Ako ta vatra ne određuje područje rada smije se pretpostaviti da sugerira način: da je **omen** njegove naravi i rukopisa.

U optičkom i kinetičkom smislu korelatima bi se vatre, u domeni slikarstva, mogli imenovati svjetlost, tj. boja (u izvodu: kolorizam), pokretljivost (u izvodu: gestualnost), neobrubljivost (u izvodu: informalnost), dematrijalizacija (u izvodu: impresijski rukopis, »rukopis zraka«). Što god je u znaku vatre moralo bi — kao slika i slikarsko pismo — biti kolorističko, brzo, ushitno i oslobađajuće. Vatra, unatoč iskonskoj dvoznačnosti — jer potječe iz Vulkanovih podzemnih kovačnica i s nebeske visine (munja) — postaje nebeskim bićem jer stremlje uvis i, potrošivši svoju zemaljsku hranu, nestaje kao dim u nebu.

Kulišev izraz, to je već zapaženo, baštini dio svoje vitalnosti od instinktivno odabranih (komplementarnih) likovnih roditelja. To je, s jedne strane, »očinska« (energijska) komponenta virilnog i robusnog Ede Murtića, a s druge strane »materinska« (spiritualna i emotivna) crta tankočutna i nervozna Iva Dulčića. U nužnom i finom odmaku od doslovnosti zbrajanja ili množenja antagonističkog, u trećem se — Kuliševu — djelu može dogoditi

takva sinteza prvih dvaju kakva je, u svakom od njih ponaosob, posve neostvariva. Dulčić sam ne može sintetizirati Murtićev eksplozivni **élan vital** jer mu za to nedostaju neophodni organski akumulatori. Njegov fizis ne proizvodi takvu energiju i u tolikoj količini; Dulčićeva se ustrajnost hrani sabiranjem. Ona je skriptorska, iluminatorska; pomalo fanatična i ponajprije mentalna. Njegovu sliku definiraju — da se izrazim metaforom tijela — ukrućeno rame i razgibani prsti. Njegov kist ne uzmahe krilima, nego kljunom bode površinu platna. Murtić pak, ne može sintetizirati njegovu kontemplativnu sabranost ni osunčanu, camusovsku melanholiju za koje nema receptora. Murtićevo je slikarstvo puno vedrine bez humora; ono zvoni, ali se ne smiješi. Tome nasuprot, i one najtiše, gotovo nijeme Dulčićeve slike ozari osmijeh, koji je znak meditativne distance; on je slikar i promatrač koji **sub speciae aeternitatis** gleda na slikara i model i naslikano. Zato što se Murtić ukorijenjuje u Prirodu (iz koje crpi životne sokove), a Dulčić u Povijest (iz koje upija esencijalno znanje), Murtić je pejzažist i kad slika ljude, Dulčić portretist i dok slika krajolik.

Na životnom prostoru trećega, koji obojici razastire svoju podlogu, nudi svoje vezivo, razvija varijacije na zadane teme i prezentira svoje čitanje baštinjenog, ostvaruje se zanimljiva i plodna kooperacija koje će najveća prednost biti, s našega stajališta, uspješno uključivanje hrvatske moderne tradicije dvoznačnog ili rubnog pisma (figurativno-apstraktnog), dviju provijencija (Dulčićeve, uvjetno rečeno, postimpresionističke i Murtićeve, uvjetno rečeno, ekspresivno gestualne), u idiomatiku i trendovski žargon kasnih

osamdesetih godina. Time se potvrđuje uporabivost i vitalnost naše nove tradicije, legitimnost kontinuiranja i, na kraju — ali ne kao posljednje — nužnost kreativne intervencije u naslijeđeni jezik. Samo reinterpretirani idiom živi u drugom vremenu i u drugom naraštaju. Danas je nama, koji smo sintaksu moderne učili na Dulčićevu i Murtićevu primjeru, prirodno da na Kuliša (npr.) gledamo kroz dulčićevsku i murtićevsku matricu. Zahvaljujući »minulome radu« i šezdesetim, godinama koje su nas formirale, mi i nesvjesno slijedimo magistralu izvoda, prosljedbi, varijacija i prilagodbi, apostrofirajući pravce kontinuiranja. I Dulčić i Murtić danas su naočale kroz koje jedino vidim i razumijem Kuliša. Ali već sutra, novom će i mladom istraživaču hrvatskog slikarstva XX. stoljeća — koji će prema izvorima krenuti iz svoga a ne iz našega vremena, unatrag — Kuliš će biti ključ za Dulčića; onim što je bliže i poznatije uvijek se iskušava ono što je udaljenije i nepoznatije. Kroz nove će se jezike — ili tek varijante — učiti stari, kao što i ja danas, kroz one poznate i naučene, čitam nove slikovne tekstove.

Postoji svojevrsna **optika vatre** i ona Kuliša, kao što je već rečeno, određuje kao kolorističkog slikara. Kolorist se u slici i tvorno potvrđuje. Postoji, zatim, specifičan **kinetizam vatre** — koji pretpostavlja zapaljivu (organsku) tvar i inicijalnu iskrinu — jer je pokret(nost) samo biće vatre. Taj je kinetizam u Kuliševu slikarstvu, dakako, tek simbolično nazočan. Na slikama se (naslikana) vatrena lopta ne mijenja iz trena u tren, ali je trajni — kistom definirani — znak vatre složen od poteza različita intenziteta, širine, boje, konzistencije lika (spirala; puna izlomljena, prekidana i točkasta crta) pa mu je i silueta

neodređena, neprecizna, sugestivno (aluzivno) nestalna i promjenljiva. Pokret je u slici, premda stvarno zaustavljen, ipak latentan: složenost je vatrene kugle očigledna pa se vide kistovni potezi, udarci, geste i kretnje od kojih je satkana. Iz nje se, stvarno zaustavljene, kritičkom retroakcijom može (barem) deducirati **kinetizam plamena**. Kinetička se energija vatre nije, stoga, izgubila; ona, doduše, u slikovnome prijevodu prestaje biti realno-materijalna, ali se, zauzvrat, potvrđuje kao mentalno-realna dimenzija djela.

Za naše je razmatranje bitna — pa se na to vraćam — organska podloga vatre. Neprijeporna se buktinja Kuliševa prikazuje kao ognjeno klupko, a taj je lik — u organskome kontekstu — parafraza gorućeg grma. (Okruglina je, poručuje Bachelard, zaštitno svojstvo stečeno »u borbi protiv slučajnosti oblika i čudljiva zbivanja pokretnosti«.) Tako kružno obličje (gorućeg) grma obilježava vatru »koja gori ali ne sažije« pa se spoj okrugloće (punine) grma i vatre što ga prožima u simbolskome jeziku očituje kao kvintesencija Boga. Tu se, dakle, već govori o **metafizici vatre**. Njezin je idealni lik baš ikonografski »prazna«, apstraktna slika s diskom uspaljenih boja. Ni vatri ni krugu nisu potrebna dodatna tumačenja. »Ja sam onaj koji jesam«. Tako sebe predstavlja Bog, koji je gorući grm, tj. Vatra.

Kršćanska simbologija pozna i tamnu vatru pakla. Kao slika izvrnuta, izopačena načela, ktionska — antipodna — vatra ne svijetli, nego zaslijepljuje. Tom je vatrom uništenja bio, u nas, svojedobno opsjednut Mirko Rački. U Kuliša, međutim, gore dnevne vatre bilinskog svijeta: gori Grm Objavljenja, gore vijenci trava, nesagorivo gore stabla, zeleno gori lišće na plameniku Sunca.

Zanimljiva je, u odnosu na dulčićevski i murtičevski supstrat, Kuliševa (nesvjesna) inverzija njihovih sadržaja, promjena značenjskih predznaka, koja mu omogućava da se useli u ispražnjenu formu, da je posvoji. Riječ je, ponajprije, o dva kaligrafska sistema – Dulčićevu i Murtičevu – ali s novim tekstom. Tako murtičevski gestualni vitalizam, kojemu su strane metafizičke projekcije, Kuliš ispunja metafizičkim znamenjem grma i oblikuje njime plamene (duhovske) jezike. Dulčićev duhovni rukopis lišava, pak, metafizičke potke da bi njime naslikao fisis: statičnu protutežu plamenoj kugli. Tim se poznatim rukopisom islikava samo »deblo« ili zalogaj vatre – kojemu je legitimni pretek Dulčićev **Portret bora** – a ne slika se vatra sama. Tako je Kuliš pronašao način da se prihvaćanjem i ogradi od onoga što mu je najbliže i najdraže pa ga najviše i ugrožava. Pustio je u svoju sliku Dulčićev bor, ali nije (cijeloga) Dulčića. Presađeni bor raste na njegovu odgovornost. Slično je i s Murtićem.

U simboličkoj seksualizaciji vatre i vatrenoga znamenja, a riječ je o jednom od najstarijih i najdirektnijih **prepoznavanja**, vatra se Erosa pali trenjem. U Kuliševoj slici tu sporu vatru tijela oličuje masa dulčićevskog trupca, opisanog polaganim, jednoličnim trakastim potezima, što se taru i dodiruju imitirajući koru borova debla. Druga se, zračna i visinska vatra razgorjeva udarcem (groma ili Zapovijedi) i nju, zbog iznenadnosti i žestine objavljenja, adekvatno izriču stenografirane »munje«: klupko užarenih zmija, grm svih boja vatre. I dok se dulčićevska, divizionistički crtkana masa, relativno spora ali homogena, ukošeno pruža odozgo prema dolje – nedvojbeno naznačujući svoj priklon zemlji, svoje ženstvo i svoju tjelesnot, dotle ono

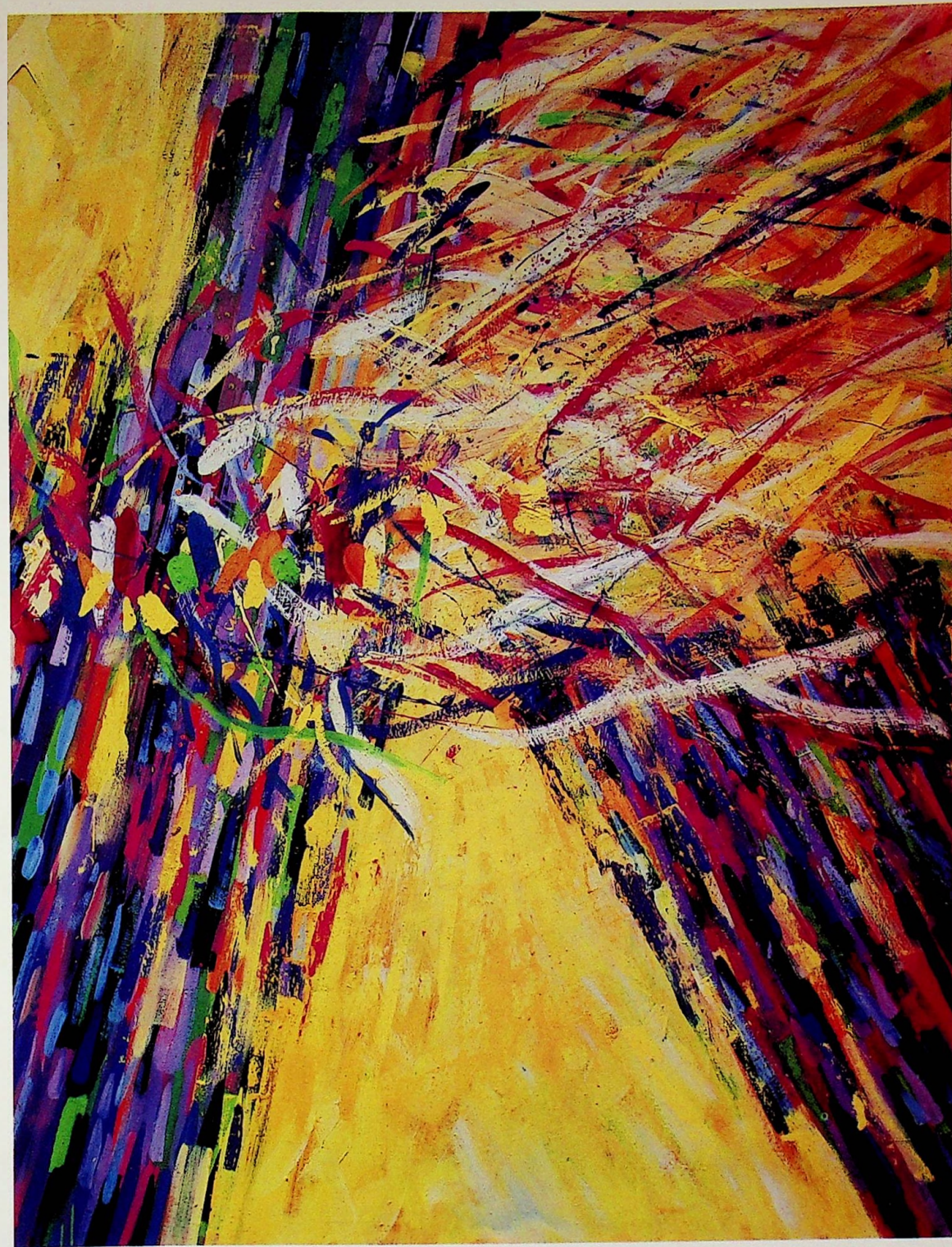
krilo ili perjanica informalne, gestualne grafije – i pollockovsko, i murtičevsko, i »novoslikovno« – udara poprijeko, obično zdesna ulijevo, preko »trupca« ili prodire kroza nj kao vatrena sjekira, ne težeći prizemljenju, nego nastavljajući »lijet«, naznačujući aktivizmom, vitalnošću, silinom i brzinom svoju muškost i duhovnost. U sporu se vatri razabire dekorativni slog, u brzini i pomamnoj ekspresivnosti napetost.

Za Vatroslava Kuliša ne postoje alternativne dvojbe: dekorativno ili ekspresivno, zemaljsko ili nebesko, tjelesno ili duhovno; postoji, naprotiv, svjetski prostor, a sav je sazdan na principu dvojstva. Postoji u dualističkoj njegovoj projekciji samo sprega jednog s drugim kao cjelovit sustav (s plusom i minusom, sa strujnim lukom, s energetsom, međupolarnom tenzijom). Ne funkcioniraju u njegovoj slici dva (tuda) sustava, nego jedan i jedinstven; ne potiru se međusobno ni njegovi slikarski roditelji i ne progovaraju iz njegove slike dvama svojim jezicima, nego se pokazuju komplementarnim dijelovima jednoga kresiva: iskra se ocilom kresne iz kremena. Mogao bih, konzekventno personificirajući događanje na slici, ustanoviti da se murtičevskim i pollockovskim ocilom – iz dulčićevskog kremena – izbila Kuliševa iskra.

Ta iskra svojstvenosti, taj proplamsaj sebe samog ne čini se, nakon poduzetoga razglabanja o Vatri, nečim naročito značajnim. Vatra, reklo bi se, smanjuje iskru do nevidljivosti. Ali nije tako: ta je iskra jedini zbiljski sadržaj Plamena koji nas ovdje zanima: to je plamen (za se) osvojena jezika. Sitnost iskre samo uvećava težinu njezine zadaće i veličinu njezina uspjeha. I kad je najmanja – ona je cijeli Govor.

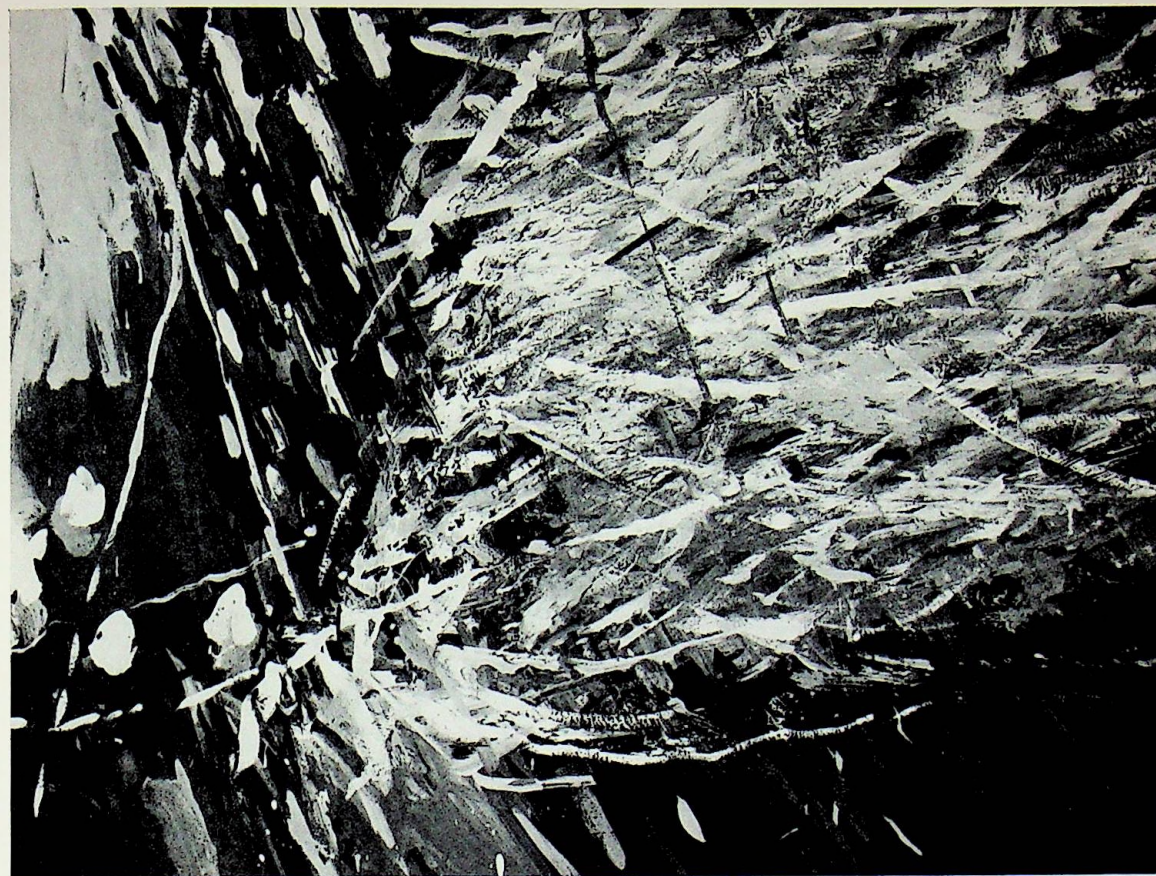
Na Uskrs 1989.

Igor Zidić

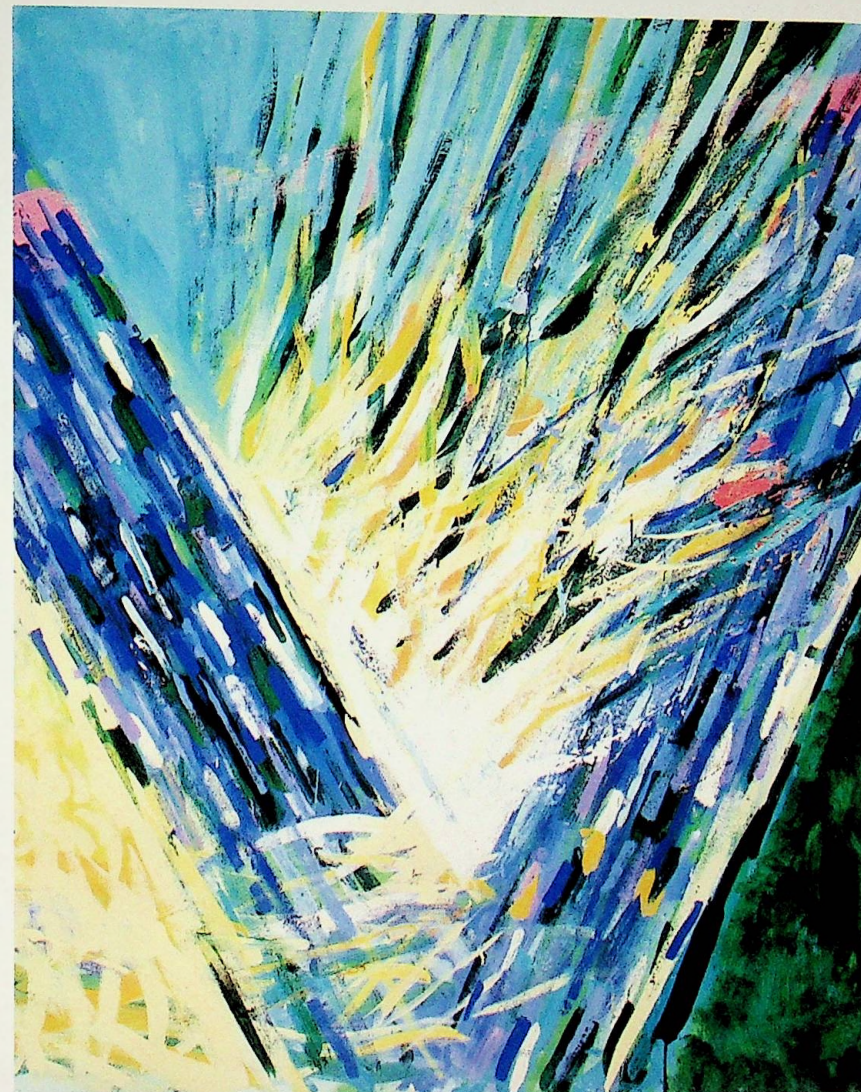
VELIKI TRAG SREĆE, 1989.

BILJEŠKA PROMATRAČA NOĆOBDIJE,
1989.

PLAVI ZAVIČAJ, 1988.

TIHO GIBANJE, 1989.

SAMOSTALNE IZLOŽBE

- 1969. Zagreb, Galerija »Dubrava«
- 1979. Varaždin, Narodno kazalište »August Cesarec«
- 1980. Zagreb, Galerija »Vladimir Nazor«
Hvar, Galerija na Bankete
- 1981. Zagreb, Studio galerije »Forum«
Karlovac, Galerija »Barešić«
- 1982. Palmižana, Galerija »Škorpion«
Zagreb, Galerija »Dubrava« (s Antunom Borisom Švaljekom)
- 1983. Karlovac, Zorin dom (s Nadom Falout i Nives Kavurić-Kurtović)
- 1985. Zagreb, Autorski izlog knjižare »August Šenoa«; Velika Gorica, Galerija »Galženica«
Zagreb, INA-Projekt
- 1986. Karlovac, Zorin dom
Zagreb, Galerija »Dubrava«
- 1987. Zagreb, Galerija Caffe 85
Rijeka, Galerija Kvarner expressa
Krapina, Galerija »Hušnjakovo«
Dubrovnik, Galerija »Sesame«
München, Galerija »Winakurov«
- 1988. Zagreb, Galerija A
Mali Lošinj, Centar za kulturu
Klek, Galerija »Stečak«

NAGRADE

- 1981. BIENNALE AKVARELA JUGOSLAVIJE,
NAGRADA LIKOVNE KOLONIJE OZALJ

Vatroslav Kuliš, rođen 7. III. 1951. u Vidošima. Godine 1976. diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi prof. Šime Perića. Godine 1987. boravi u Parizu (Cité des Artes) i Münchenu na studijskom putovanju. Uz slikarstvo bavi se i scenografijom i grafičkim dizajnom. Izlagao na stotinjak skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Živi i radi u Zagrebu, Palmotičeva 53, telefon 436-934.

1. ŠUMA KROZ PROZOR STANA U ULICI GRADA GUALDA TADINA, 1977.
ulje na platnu 97x130 cm.
2. BLAGOTVORNA SANJARIJA RUŽIČASTE, 1987.
ulje na platnu 144x288 cm
3. PLAVE, ZELENE I LJUBIČASTE OČI TRAVE, 1988.
ulje na platnu 162x278 cm
4. SAN O PROŽIMANJU, 1987.
ulje na platnu 114x146 cm
5. ZIMA KROZ PROZOR STANA U ULICI GRADA GUALDA TADINA, 1988.
ulje na platnu 114x146 cm
6. MJESEČINA I RUŽE
ulje na platnu 130x97 cm
7. ČITAJUĆI CASTANEDU, 1988.
ulje na platnu 130x97 cm
8. PROLJETNE VODE, 1988.
ulje na platnu 114x146 cm
9. PLAVI ZAVICAJ, 1988.
ulje na platnu 114x146 cm
10. MJESTO PUNO ŽIVOTINJA I PTICA, 1988.
ulje na platnu 200x150 cm
11. VELIKI TRAG SREĆE, 1989.
ulje na platnu 114x146 cm
12. SVITANJE, 1989.
ulje na platnu 80x60 cm
13. NJEŽNOST, 1989.
ulje na platnu 80x60 cm
14. PAPIRNATI ZMAJ, 1988.
ulje na platnu 130x97 cm
15. TIHO GIBANJE, 1989.
ulje na platnu 114x146 cm
16. ZRCALO NOĆI, 1989.
ulje na platnu 114x146 cm
17. BILJEŠKA NOĆOBODIJE PROMATRAČA, 1989.
ulje na platnu 130x97 cm

**ČLANOVI GALERIJE
FORUM
MEMBERS OF THE
FORUM GALLERY**

KOSTA ANGELI RADOVANI
BELIZAR BAHORIĆ
JOSIP DIMINIĆ
IVO FRIŠČIĆ
RAUL GOLDONI (1919-1983)
STANKO JANČIĆ
NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ
ZLATKO KESER
EUGEN KOKOT
ANTE KUDUZ
FERDINAND KULMER
IVAN LOVRENCIĆ
EDO MURTIĆ
DALIBOR PARAĆ
ŠIME PERIĆ
OTON POSTRUŽNIK (1900-1978)
ZLATKO PRICA
NIKOLA REISER
MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ
GORANKA VRUS-MURTIĆ

**U GALERIJI FORUM IZLAGALI SU
EXHIBITIONS IN THE FORUM
GALLERY**

FERDINAND KULMER GIUSEPPE ZIGAINA LAZAR VOZAREVIĆ JOAN MIRO NIKOLA REISER EDO MURTIĆ IVAN LOVRENCIĆ ZLATKO PRICA IVO ŠEBALJ VASKO LIPOVAC ANTE KUDUZ ŠIME PERIĆ ACHILLE PERILLI OTON POSTRUŽNIK EMILIO VEDOVA FRANO ŠIMUNOVIĆ KSENIJA KANTOCI STEVO BINIČKI NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ RICHARD MORTENSEN IVO FRIŠČIĆ VIRGILIJE NEVJESTIĆ MILIVOJE NIKOJALEVIĆ LOJZE SPACAL TONI BENETTON BOŠKO PETROVIĆ LJUBOMIR PERČINLIĆ GORANKA VRUS-MURTIĆ JOSIP DIMINIĆ ANTE JAKIĆ NIKOLA KOYDL RAUL GOLDONI PREDRAG NEŠKOVIĆ DALIBOR PARAĆ PETAR HADŽI BOŠKOV BOGDAN BOGDANOVIĆ ALBERT KINERT MILE SKRAČIĆ SPASE KUNOVSKI BORO MITRIČESKI FADIL VEJZOVIĆ PIERO TARTICHIO VLADIMIR STRAŽA BELIZAR BAHORIĆ BRANKO RUŽIĆ GRAFIČARI IZ HAMBURGA SUVREMENI UMJETNICI IZ SR MAKEDONIJE MERSAD BERBER MIODRAG B. PROTIĆ STANKO JANČIĆ ANTE KAŠTELANČIĆ ROBERT RAUSCHENBERG KOSTA ANGELI RADOVANI OTO LOGO MILAN KONJOVIĆ PETAR MAZEV	GUALTIERO MOCENNI LJUBOMIR KARINA RATKO JANJIĆ-JOBO STOJAN ČELIĆ ISMAR MUJEZINOVIC EUGEN KOKOT ŽIVA KRAUS MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ MAJA DOLENČIĆ-MALEŠEVIĆ DRAGO TRŠAR ANDREJ JEMEC ELIZABETH FRANZHEIM SUVREMENA UMJETNOST KOSOVA JEAN MESSAGIER TADEUSZ LAPINSKI IVO KALINA MATKO TREBOTIĆ GRUPA MLADIH AUTORA IZ ZAGREBA ANTE MARINOVIĆ MUSLIM MULLIQI AGIM CAVDARBASHA OLGA JANČIĆ ZLATKO KESER DURO PULITIKA SLAVKO KOPAČ SHYQRI NIMANI LUKŠA PEKO BORIS DOGAN DORA KOVAČEVIĆ SOFIJA NALETILIĆ-PENAVUŠA GLIGOR ČEMERSKI JOSIP BIFFEL KUZMA KOVAČIĆ STANKO POSAVEC ENGJELL BERISHA-BEFRE DUŠKO ŠIBL LJUBOMIR STAHOV DURO SEDER ŠIME VULAS JASNA MARETIĆ ŠPANJOLSKO KIPARSTVO MULTIPLA TRINAEST SOVJETSKIH GRAFIČARA MIRO VUCO RODOLJUB ANASTASOV CARLO CIUSSI KAŽIMIR HRASTE
---	---